

NAAR EEN NIEUWE EUROPESE AANPAK VOOR (AARD)GAS

NEGEN ADVIEZEN VOOR TOEKOMSTGERICHT GASBELEID
IN DE EUROPESE UNIE EN VLAANDEREN

Europa heeft nood aan een nieuwe aanpak van aardgas. De voorbije vijftien jaar heeft de EU een hele rist aan regelgeving ingevoerd. Die moet zorgen voor meer competitie binnen de gasector en een grotere bevoorradingszekerheid. Maar de energiesector wordt aan een razend tempo door elkaar geschud: digitalisering, elektrificatie, sectorintegratie en vraagsturing zijn fundamentele trends die maken dat we de gasector niet meer geïsoleerd kunnen aanpakken. Bovendien moeten alle sectoren naar nuluitstoot van broeikasgassen in de komende drie decennia om de doelstellingen van het klimaatakkoord van Parijs te halen.

Niet enkel de nieuwe Europese Commissie heeft de kans om een nieuwe aanpak voor gas uit te werken die zowel de consument als het klimaat ten goede komt. Ook Vlaanderen moet zijn deel doen. Met deze negen regels brengen we die opdracht tot een goed einde.

1. Stel duidelijke doelstellingen om de gasector te decarboniseren
2. Versterk de competitie tussen gas en koolstofneutrale alternatieven
3. Maak komaf met subsidies en voordelen voor fossiele brandstoffen
4. Hou rekening met de sociale impact van de decarbonisatie
5. Herzien de prioriteiten van de energie-infrastructuur
6. Stel toekomstgerichte regels op voor het beheer van de gasnetten
7. Ontwikkel hernieuwbare waterstof voor processen die moeilijk te decarboniseren zijn
8. Pak methaanemissies aan
9. Kies voor energiediplomatie die rekening houdt met een hernieuwbare toekomst

Bond Beter Leefmilieu, oktober 2019

www.bondbeterleefmilieu.be

FOTO Shutterstock

LAY-OUT Geert Jaspers (concept: ZAP)

VERANTWOORDELIJKE UITGEVER

Danny Jacobs, Tweekerkenstraat 47, 1000 Brussel

MEER WETEN?

Bond Beter Leefmilieu

Benjamin Clarysse - Beleidsmedewerker energie

benjamin.clarysse@bblv.be | @ benjaminclarys1 | 02/282.17.44

1. STEL DUIDELIJKE DOELSTELLINGEN OM DE GASSECTOR TE DECARBONISEREN

De Europese Commissie erkent de noodzaak om tegen 2050 geen broeikasgassen meer uit te stoten om de klimaatdoelstellingen van het Parijs-akkoord te behalen. Deze transitie betekent een grote verandering voor de gassector. Aardgas is nu goed voor 25% van de energiegerelateerde CO₂-uitstoot in de EU. Tegen 2050 moet de energiebehoefte die we nu invullen met aardgas, vervangen zijn door schone alternatieven: efficiëntie, hernieuwbare elektriciteit, hernieuwbaar of gedecarboniseerd gas, en mogelijk ook koolstofafvang en -opslag of -gebruik (CCS en CCU).

Om consumenten te beschermen tijdens deze overstap, is er een duidelijk en voorspelbaar langetermijnpad nodig. Zowel gas- als elektriciteitsinfrastructuur hebben een lange doorlooptijd in de ontwikkelingsfase en blijven dan ook nog eens decennia in gebruik. Investeerders en ontwikkelaars hebben duidelijke politieke en marktsignalen nodig. Anders dreigen onderinvesteringen in de nodige infrastructuur voor hernieuwbare energie of overinvesteringen in infrastructuur die niet geschikt is voor een koolstofneutrale toekomst.

Als deel van het Parijs-akkoord publiceert de EU in 2020 haar langetermijnvisie. Om de doelstellingen van Parijs te halen, moet die een duidelijk engagement naar koolstofneutraliteit tegen 2050 bevatten en een streefdatum voor de uitfasering van fossiele brandstoffen. Ook van de lidstaten wordt verwacht dat ze tegen eind 2019 hun strategie voor 2050 opstellen, om zo de transitie weg van fossiele brandstoffen ordelijk en geleid in te gaan. Dat is geen overbodige luxe: een ongeplande transitie zou gepaard gaan met significante economische schade, verzonken kosten en uiteindelijk ook hogere kosten voor de consument.

De decarbonisatiedoelstellingen vormen de basis voor de prioriteiten van de infrastructuurplanning en kunnen ook gebruikt worden om het EU-uitgavebudget en de leningen van de Europese Investeringsbank af te toetsen.

En in Vlaanderen?

Alle lidstaten zijn verondersteld tegen het eind van het jaar een langetermijnvisie uit te schrijven voor de realisatie van een koolstofarm 2050. Maar momenteel is er nog geen spoor van die tekst op Belgisch, noch op Vlaams niveau. Het is bijgevolg ook onduidelijk of het Klimaat- en Energieplan 2030 België op de juiste koers zet naar 2050. Nochtans is het cruciaal dat verschillende maatregelen met een impact tot 2050 nu al gerealiseerd worden.

2. VERSTERK DE COMPETITIE TUSSEN GAS EN KOOLSTOFNEUTRALE ALTERNATIEVEN

Veel van het EU-beleid van de laatste jaren focuste op het bevorderen van competitie. Het ging dan onder meer over de liberalisering van de gasmarkt (o.a. het [Third Energy Package](#)) en de diversificatie van gasleveranciers en aanvoerroutes (o.a. [Connecting Europe Facility](#), de [LNG Strategy](#) en de [Trans-European Networks for Energy Regulation](#)).

Maar met deze enge focus op gas-op-gascompetitie mist de consument kansen. Wat de consument vraagt is energie, niet gas per se. Energie-efficiëntie, vraagsturing, restwarmterecuperatie, warmtenetten of hernieuwbare warmte en stroom als competitieve alternatieven voor aardgasconsumptie kunnen belangrijke voordelen hebben, voor consumenten en klimaat. Een circulaire aanpak van industriële productie doet de vraag naar materialen en energie dalen. Ook digitalisering en nieuwe consumentgerichte businessmodellen (zoals slimme sturingen) bieden [enorme kansen](#).

De Europese Commissie heeft al aangekondigd dat ze een nieuw regelgevend kader voor de gasector op tafel legt in 2020. Het is belangrijk dat dit pakket met een bredere blik kijkt naar competitie op en met de gasmarkt, en dat het vraaggestuurde maatregelen en het potentieel van de actieve consument mee in rekening brengt. De Commissie moet de competitie van alle koolstofvrije alternatieven voor fossiel gas aanmoedigen en ruimte creëren voor energiebesparing, flexibiliteit, elektrificatie en hernieuwbare gassen. De naam die de nieuwe regelgeving meekrijgt, is alvast een positief signaal: Het Decarbonisation Package zou op tafel moeten komen in het tweede of derde kwartaal van 2020.

En in Vlaanderen?

De herziening van de Richtlijn Gas zal vanuit het Europees Parlement voorbereid worden in de commissie Industrie, Research en Energie - die jammer genoeg geen enkel Vlaams Parlementslid telt - en in de commissie Milieu, waarin Cindy Franssen een zitje heeft voor CD&V. Het is erg belangrijk dat de Milieucommissie een sterke positie inneemt in deze discussies. Ze moet verzekeren dat er een ambitieuze definitie komt voor hernieuwbaar gas, dat het principe 'energie-efficiëntie eerst' hooggehouden wordt en dat de nieuwe regelgeving compatibel is met de doelstellingen van het Parijs-akkoord.

In België zal het wetgevende proces ongetwijfeld opgevolgd worden zowel door de nieuwe Vlaamse als de nieuwe federale minister van Energie.

3. MAAK KOMAF MET SUBSIDIES EN VOORDELEN VOOR FOSSIELE BRANDSTOFFEN

Hoewel hernieuwbare technologie steeds goedkoper wordt, moet ze toch nog steeds opboksen tegen fossiele brandstoffen die direct of indirect voordelen genieten.

Ondanks de duidelijke impact van aardgas op klimaatverandering betalen we voor het gros van de gevallen nog geen correcte prijs voor die klimaatimpact. De elektriciteitsproductie via gascentrales en grote industriële installaties vallen onder het Europese emissiehandelssysteem (ETS). Maar dat is niet het geval voor gasconsumptie voor verwarming, transport of kleinere industriële installaties. Het resultaat is dat voor zo'n 40% van het aardgasgebruik in de EU nog geen koolstofprijs geldt. Dit betekent een ongelijk speelveld voor de koolstofvrije alternatieven en een echte barrière voor de ontwikkeling van hernieuwbaar en gedecarboniseerd gas.

Aardgas geniet ook van een hele reeks aan expliciete of impliciete subsidies over de hele keten, zoals lagere btw of belastingkortingen en subsidies voor gasinfrastructuur. Dit zorgt in de praktijk zelfs voor een negatieve koolstofprijs, die gasconsumptie bevordert. Elektriciteit krijgt dan weer een disproportionele last te dragen.

De Europese Commissie heeft recent nog het voorstel gelanceerd om voor hervormingen in de energietaxatie af te stappen van de unanimiteitsregel binnen de Europese Raad. Een gewone gekwalificeerde meerderheid zou verhinderen dat er altijd wel een lidstaat is die een bepaalde sector wil ontzien. De nieuwe stemregels kunnen eindelijk het gelijke speelveld creëren in de energiesector en verzekeren dat de aardgassector betaalt voor de klimaatschade die hij veroorzaakt. Ook hervormingen in staatssteunregels kunnen de energietransitie versnellen.

Beleidsmakers moeten rekening houden met de impact van hervormingen van de energiebelasting en kwetsbare consumenten beschermen. Gezinnen in energiearmoede ondersteunen we best heel gericht om energie te besparen. Sociale programma's zijn ook te verkiezen boven algemene subsidies of andere marktverstoringen die de aardgasprijs laag houden voor iedereen.

En in Vlaanderen?

Onderzoek door WWF [toonde begin dit jaar nog aan](#) dat België jaarlijks 2,7 miljard euro belastingvoordelen toekent aan fossiele brandstoffen. Daaronder vallen onder meer subsidies voor gascondensatieketels, sociale tarieven voor aardgas en belastingvrijstellingen voor LPG en CNG.

Fossiele brandstoffen voor verwarming zijn in Vlaanderen ook nog eens onterecht bevoordeeld ten opzichte van elektriciteit door scheefgetrokken lasten en heffingen. 67% van de elektriciteitsprijs bestaat uit distributie- en transportnettariëven, heffingen en btw. Bij aardgas is dat 44%, en bij stookolie zelfs maar 34%. Volgens het principe 'de vervuiler betaalt' moet die verhouding net omgekeerd zijn.

4. HOU REKENING MET DE SOCIALE IMPACT VAN DE DECARBONISATIE

Alle transities hebben een sociale en economische impact. De omslag naar een koolstofarme economie is een kans om kwaliteitsvolle nieuwe jobs te creëren en de gezondheid en het welzijn van de Europeaan te verbeteren. Toch is het belangrijk bij deze verandering ook aandacht te hebben voor kwetsbare consumenten en groepen die uit de boot dreigen te vallen.

Maken we dat concreet voor de transformatie van de gaseconomie, dan duiken twee potentiële gevaren op. Eerst en vooral zijn er tal van Europeanen die het zich niet kunnen veroorloven om hun woning te verwarmen. Een stevige aanpak van energiearmoede dringt zich op, gekoppeld aan een gericht investeringsprogramma om koude en tochtige woningen te isoleren.

Ten tweede moeten werknemers ondersteund worden om hun plaats te vinden in deze nieuwe economie. Hoewel er netto jobs zullen bijkomen door de energietransitie, moet al wie nu in de fossiele industrie tewerkgesteld wordt - van werknemers op een boorplatform tot installateurs van stookolieketels - geheroriënteerd worden. Europa kan regio's ondersteunen om die transitie te plannen en te managen en door investeringsmiddelen te voorzien in hernieuwbare infrastructuur, innovatie en ontwikkeling.

En in Vlaanderen?

Vlaanderen telt 260.000 gezinnen (!) in energiearmoede. De Koning Boudewijnstichting formuleerde zeven hefboomen om het probleem aan te pakken en de energietransitie sociaal te maken. Meer inzetten op energiezuinige woningen springt hierbij duidelijk in het oog. In het ontwerp van het Energie- en Klimaatplan staan enkele maatregelen om energiearmoede aan te pakken. Maar die moeten veel ambitieuzer.

SERV berekende dat het aantal arbeidskrachten in de Vlaamse bouwsector met 250.000 moeten toenemen om de behoefte aan bouw en verbouw voor de transitie naar 2030 en 2050 te kunnen opvangen. Vooral de versnelling van de renovatiegraad zal leiden tot extra behoeften aan werkkrachten. Ook VOKA ziet de capaciteit in de bouwsector als een van de grote knelpunten en benadrukt dat de overheid moet inzetten op duaal leren, het opwaarderen van technische en beroepsopleidingen in het secundair en het promoten van zij-instromers. Techlink, COGen en ODE grepen alvast de koe bij de horens en leiden installateurs van klassieke verwarmingsinstallaties gratis op om ook met vernieuwende en hernieuwbare technologieën als warmtepompen en warmtekrachtkoppelingen aan de slag te gaan.

5. HERZIE DE PRIORITEITEN VAN DE ENERGIE- INFRASTRUCTUUR

De voorbije tien jaar waren competitie op de gasmarkt en leveringszekerheid van gas de hoofdprioriteiten van het Europese beleid rond gasinfrastructuur. Olie en gas maken vijf van de negen 'prioriteitscorridors' uit voor infrastructuur in de Trans-European Networks for Energy-regelgeving (TEN-E) uit 2013. Deze wetgeving bepaalt welke 'Projects of Common Interest' (PCI's) in aanmerking komen voor overheidssteun en voor speciale voorrangsbepaling in de planning. Op deze manier ontving gasinfrastructuur sinds 2014 al 1,5 miljard euro aan Europese steun via het programma Connecting Europe Facility (CEF), goed voor 47% van het reeds uitgekeerde bedrag binnen CEF.

De prioriteiten voor energie-infrastructuur van TEN-E dateren echter al van 2013 en zijn verouderd, omwille van drie redenen:

A. De Europese gasnetwerken hebben al een hoge graad van leveringszekerheid en interconnectie bereikt. Zoals de Europese Commissie in haar laatste [State of the Energy Union benadrukte](#), "zal Europa een goed geïnterconnecteerde en schokbestendig gasnetwerk hebben tegen 2020 of snel daarna". Het heeft dus niet veel zin om te blijven vasthouden aan 'prioriteitscorridors' voor aardgas.

B. Het Europese energiesysteem verandert in sneltreinvaart. Digitalisering, vraagsturing, sector coupling, decarbonisatie van de verwarming, diepe energetische renovaties, elektrificatie van transport en grote delen van de industrie en de duikvlucht van de kost van hernieuwbare elektriciteit zorgen er allemaal voor dat we binnenkort met volledig andere infrastructuurnoden zitten. In de gasector zijn de TEN-E-prioriteiten vastgelegd voor er sprake was van een grote rol voor hernieuwbaar en gedecarboniseerd gas in het energiesysteem. Het gevolg is dat er momenteel dan ook geen focus is op infrastructuur voor hernieuwbare gassen of voor de ombouw van aardgasnetten naar waterstofnetten. Hoe dan ook zullen deze nieuwe bronnen van gas een gewijzigd gebruik inhouden voor de bestaande netten.

C. De prioriteiten voor de gasinfrastructuur kwamen tot stand in de periode vóór de 2030-doelstellingen voor energie en klimaat en voordat er sprake was van het doel van netto nuluitstoot voor de EU tegen 2050. We lopen het risico dat de energie-infrastructuur niet in lijn is met deze nieuwe doelstellingen om te decarboniseren. En dat betekent hogere kosten of vertraging om onze doelstellingen te halen.

De Europese Commissie stelde voor om 8,7 miljard euro te spenderen aan energie-infrastructuur in de volgende CEF-periode van 2021 tot 2027. Die oude TEN-E-richtlijnen van 2013 moeten aangepast worden om verkeerde investeringen te vermijden.

Gelukkig plant de Europese Commissie zo'n herziening tegen eind 2020. De nieuwe prioriteiten moeten eerst en vooral het principe 'energie-efficiëntie eerst' huldigen en het potentieel van oplossingen naast pijpleidingen en elektriciteitskabels erkennen. Vraagsturing en maatregelen

die de energievraag beperken, zijn zelfs betere alternatieven dan nieuwe hardware. En als we dan toch bezig zijn met hervormen: het is hoog tijd om de beslissingsprocedures voor de identificatie van die PCI-projecten op de schop te doen. Behalve de transmissienetbeheerders (TSO's) moeten ook de andere actoren in de energiesector en het bredere maatschappelijke veld mee aan tafel zitten.

En in Vlaanderen?

In Vlaanderen is Fluxys de transmissienetbeheerder voor aardgas. Het enige PCI-project in Vlaanderen is de conversie van 1,6 miljoen aansluitingen van laagcalorisch naar hoogcalorisch gas. Het is een gemiste kans dat we de stopzetting van de levering van Nederlands gas niet aangrijpen om versneld alternatieven voor aardgas in te voeren. Nu dreigen we 500 miljoen euro te spenderen aan gasinfrastructuur die uiteindelijk niet in lijn zal blijken met de klimaatdoelstellingen van het Parijs-akkoord.

Maar Fluxys investeert ook nog volop in infrastructuur in het buitenland. Zo staat de beruchte Trans-Adriatische pijpleiding die aardgas uit Azerbeidzjan moet invoeren, ook op de Europese PCI-lijst. Fluxys heeft in dit project een aandeel van 19%.

6. STEL TOEKOMSTGERICHTE REGELS OP VOOR HET BEHEER VAN DE GASNETTEN

Een nieuwe aanpak voor gasnetbeheerders dringt zich op. In deze snelle overgang moeten de belangen van de burgers en consumenten beschermd zijn. Gasnetbeheerders staan voor drie grote veranderingen:

A. Flexibel beheer: de stijging van hernieuwbare elektriciteit betekent nu al dat de gasnetwerken flexibeler ingezet moeten worden om back-upgascentrales te voorzien die het net moeten balanceren. Toch zal deze vorm van balancering steeds hardere concurrentie ondervinden van vraagsturing, interconnectie en elektriciteitsopslag.

B. Verschillende bronnen: de ontwikkeling van hernieuwbare gassen zal voor een gewijzigd beheer van de infrastructuur zorgen. In tegenstelling tot de huidige aanvoer via een paar grote pijpleidingen uit Rusland en Noorwegen of via de LNG-terminals, is de productie van biogas via vergisting een decentraal model en gebeurt de injectie op het distributienet. De productie van hernieuwbare waterstof zal gebeuren op locaties waar er veel hernieuwbare stroom is. Het gevolg is dat de gasstromen in sommige gevallen veranderen, dat sommige gasinfrastructuur overbodig wordt, en we er op andere plaatsen net extra nodig hebben of aanpassingen vereist zijn. (bijvoorbeeld voor injectie op het net, lokale opslag, bidirectionele verbindingen tussen distributienet en transmissienet of conversie van gaspijpleidingen naar waterstofleidingen)

C. Minder gebruik: meer energie-efficiëntie, elektrificatie en decentrale energievoorziening betekenen dat in de toekomst gastransmissienetten en gasdistributienetten minder gebruikt gaan worden. Dat kan als gevolg hebben dat sommige stukken niet meer op een economisch zinvolle manier te onderhouden zijn. Als meer en meer consumenten overschakelen op warmtepompen of warmtenetten en afschakelen van het gasnet, dreigt de resterende onderhoudskost van de gasnetten op de schouders van een steeds kleinere groep consumenten terecht te komen. Bovendien zullen netwerkkosten een steeds groter aandeel van de kost van de gaslevering innemen, wat opnieuw consumenten overtuigt om eruit te stappen.

Het is hoog tijd dat we nadenken over hoe we in de toekomst gasnetten willen beheren, hoe netbeheerders voor hun diensten vergoed moeten worden en hoe we de consumentenbelangen hierbij verdedigen. Onrendabele activiteiten of activa kunnen we niet zomaar subsidies toewerpen of socialiseren.

En in Vlaanderen?

In België is de Commissie voor de Regulering van de Elektriciteit en het Gas (CREG) bevoegd voor de regulering van de elektriciteits- en aardgasmarkt in België. Fluxys valt hieronder. De Vlaamse evenknie VREG reguleert Fluvius. Op dit moment hebben beide regulatoren klimaatverandering nog niet opgenomen als criterium bij hun regulering van de netbeheerders. Daar zou best verandering in komen.

7. ONTWIKKEL HERNIEUWBARE WATERSTOF VOOR PROCESSEN DIE MOEILIK TE DECARBONISEREN ZIJN

De laatste tijd gaat er steeds meer aandacht naar hernieuwbare en gedecarboniseerde gassen zoals hernieuwbare waterstof, waterstof geproduceerd uit aardgas met koolstofafvang en biogas ([hier](#) lees je meer over die verschillende types gas). Deze opties zijn geen alternatief voor energiebesparing, elektrificatie of een circulaire economie-aanpak. Bovendien zijn er nog tal van onzekerheden over de beschikbare volumes, kosten en levensvatbaarheid van die verschillende types gas. Toch kan hernieuwbaar gas, en dan vooral groene waterstof, een goede optie zijn voor moeilijk te elektrificeren processen in de zware industrie.

Om van groene waterstof een haalbare kaart te maken, moet de ontwikkeling van de juiste infrastructuur (inclusief het eventueel omvormen van bestaande aardgasinfrastructuur) al in een vroege fase starten. Maar het huidige wetgevende kader is momenteel helemaal niet voorzien op het grootschalig gebruik van waterstof als energiedrager. Er is nood aan verschillende beleidshervormingen:

A. Regelgeving: waterstof is momenteel niet vervat onder de Europese Third Energy Package, dat de marktwerking reguleert. Zoals het er nu uitziet, krijgen

waterstofnetwerken een andere behandeling dan andere energienetwerken. Nochtans is het belangrijk dat ook voor waterstof dezelfde consumentenbescherming en concurrentieregels gelden als voor andere brandstoffen.

B. Netwerkontwikkeling: momenteel is het onduidelijk wie er verantwoordelijk is voor de ontwikkeling van waterstofdistributienetwerken en -transmissieinfrastructuur, hoe die vergoed zouden worden en hoe ze gereguleerd moeten worden. Dat leidt tot verschillende problemen:

a. Waterstof kent het kip-of-het-eiprobleem: het huidige waterstofgebruik is niet hoog genoeg om de bouw van een nieuw waterstofnetwerk of de ombouw van bestaande gasleidingen te verantwoorden. Maar omgekeerd zal ook de vraag niet ontstaan als er geen waterstof kan geleverd worden. Er is dus nood aan investeringen gericht op langere termijn om uit de impasse te geraken.

b. Gaspijpleidingen ombouwen zodat ze ook waterstof kunnen vervoeren, heeft enkel zin als ook de toestellen van de eindgebruikers waterstofcompatibel zijn. Dit stelt grote organisatorische uitdagingen en kan ook belangenconflicten creëren. Er is nood aan duidelijke regels over planning en opvolging van de ombouw van de netten.

c. Waterstof kan een concurrent van aardgas zijn. Gasleveranciers en gasnetbeheerders willen de waarde van hun bestaande activa behouden. Als de huidige transmissie- en distributienetbeheerders ook de opdracht krijgen om waterstofnetwerken uit te bouwen, moeten belangenconflicten vermeden worden.

C. Stimuli: de markt voor waterstof moet aangezwengeld worden om voldoende schaalgrootte te bekomen. Hernieuwbare waterstof is momenteel veel duurder dan aardgas en het gros van het waterstof dat nu gebruikt wordt in de EU, is afkomstig van fossiele bronnen zonder koolstofafvang. Feed-intarieven en koolstoffarifiering kunnen een pushfactor zijn voor meer productie van groene waterstof. Maar een pullstrategie is ook noodzakelijk. De EU zou aangepaste regels moeten invoeren voor overheidsaankopen. Zo kan ze een markt creëren voor staal en andere industriële producten zonder uitstoot van broeikasgassen, geproduceerd op basis van groene waterstof.

D. Duurzaamheidsstandaarden: waterstof gebaseerd op hernieuwbare elektriciteit is grotendeels emissievrij, maar dat geldt zeker niet voor alle andere bronnen van waterstof. Levenscyclusanalyses van waterstofproductiemethodes variëren van bijna koolstofneutraal tot zelfs slechter dan aardgas. Momenteel is de meeste waterstof die gebruikt wordt in de EU geproduceerd op basis van fossiele grondstoffen. Als Europa mikt op een stijging in het gebruik van waterstof, dan dient het een typologie op te stellen van de verschillende soorten gassen, en duurzaamheidscriteria in te voeren om te garanderen dat échte lage-uitstootwaterstof prioriteit krijgt.

8. PAK METHAANEMISSIES AAN

De klimaatimpact van aardgas gaat verder dan enkel de emissies bij verbranding. Een deel van het aardgas lekt weg bij ontginning en transport, en leidt zo tot een aanzienlijke bijkomende uitstoot van broeikasgassen. Indirecte emissies zijn verantwoordelijk voor 25% van de uitstoot over de volledige levenscyclus van aardgas. Extractie, verwerking en transport van olie en gas zijn zelfs goed voor bijna 15% van de globale uitstoot van de energiesector. Methaan is volgens het IPCC bovendien een 34 maal krachtiger broeikasgas dan CO₂ op een periode van 100 jaar.

Niet alle productiemethoden zijn hetzelfde. Er is een enorme variatie in methaanlekage en productie-emissies van aardgas, afhankelijk van de bron. De impact varieert tussen 1 en 58 g CO₂ per MJ.

Maar deze emissies blijven in het huidige Europese beleid volledig buiten beeld. Aangezien de Europese Unie twee derde van haar aardgas importeert, valt het gros van de lekverliezen en procesemissies van het gas dat we gebruiken, uit de statistieken. Het resultaat is uiteraard dat producenten dan ook weinig tot geen motivatie hebben om daar iets aan te doen.

De recente Richtlijn Energy Union Governance vereist dat de Europese Commissie een methaanstrategie ontwikkelt om die emissies terug te dringen. Deze strategie zou zowel de directe als de indirecte emissies moeten aanpakken, zodat die internationale emissies niet meer door de mazen van het net glippen. Maar de nieuw aangetreden Europese Commissie en Parlement moeten verder gaan: ze moeten emissiestandaarden invoeren voor geïmporteerd gas én gas dat uit de EU komt, om zo de meest vervuilende en schadelijke bronnen tegen te houden. De Richtlijn Brandstoffenkwaliteit leverde hier al een precedent door een standaard op basis van een levenscyclusbenadering in te voeren. Hetzelfde is nodig voor de aardgassector. De methaanstrategie moet niet enkel een schonere aardgasproductie aanzwengelen, maar uiteraard en vooral de consumptie van klimaatneutrale alternatieven een boost geven: energie-efficiëntie en groene waterstof.

9. KIES VOOR ENERGIEDIPLOMATIE DIE REKENING HOUDT MET EEN HERNIEUWBARE TOEKOMST

Leveringszekerheid van aardgas was de hoofdprioriteit voor de energiediplomatie van de EU de voorbije jaren. Er werd heel veel diplomatiek kapitaal geïnvesteerd in relaties met aardgasexporterende landen om te diversifiëren en minder afhankelijk te zijn van Rusland. Maar tegelijk werd er ook veel energie gestoken in de onderhandelingen met Rusland om te verzekeren dat het aardgas via Oekraïne zou blijven stromen. Deze EU-strategie werd ondersteund door de energiediplomatie van de lidstaten, die nog voor een groot deel gefocust zijn op ondersteuning van nieuwe exploratie en exploitatie van aardgasvelden over heel de wereld.

De eerste prioriteit van de meest recente EU-strategie voor Energiediplomatie is “diversificatie van bronnen, leveranciers en routes” met een focus op aardgas. Volgens het document moet er diplomatieke steun verleend worden aan een hele reeks landen, projecten en regio's: de Middellandse Zee, het Midden-Oosten, de Zuidelijke Kaukasus en Centraal-Azië, maar ook nieuwe energiebronnen in Noord- en Zuid-Amerika, Afrika en Australië, Rusland, Oekraïne, Turkije en Iran. Op lidstaatniveau valt de Duitse steun voor het Nordstream II-project en verschillende LNG-terminals erg op. Italië mikt dan weer op een samenwerking met China voor de exploratie en transport van aardgas.

Het wordt steeds duidelijker dat deze aanpak begint te wringen met de klimaatambities van de EU. Bovendien stuurt het compleet foute signalen naar producerende landen over de toekomst van fossiele brandstoffen.

Onder invloed van de energietransitie verandert de geopolitiek van energie snel. Dat creëert kansen voor de EU. Het Internationale Hernieuwbare Energie Agentschap [concludeerde](#) dat toegang tot fossiele brandstoffen minder belangrijk wordt naarmate energie-efficiëntie en hernieuwbare energie valabele alternatieven vormen. Maar toegang tot nieuwe technologieën en een geleide transformatie voor landen die fossiele brandstoffen produceren, duiken op als nieuwe uitdagingen. En sommige exporterende landen trachten er alles aan te doen om de EU vast te houden in een fossiel model. Zo blijkt dat de VS Europa [steeds meer onder druk zet](#) om Amerikaans LNG te importeren.

De belangrijkste prioriteit voor de EU moet zijn om de opwarming van de aarde te beperken tot 1,5°C om de klimaatrisico's te beperken. De strategische belangen en relaties met andere landen moeten in deze nieuwe realiteit vooropstaan. De kersverse Europese Commissie en Parlement moeten een nieuwe diplomatieke energiestrategie uitwerken voor de toekomst:

- De energiestrategie van de EU moet afgestemd zijn op die van de lidstaten en op de klimaatdoelen. Aardgas mag niet meer de maatstaf zijn om moeilijke politieke relaties te beheren. Nieuwe prioriteiten rond hernieuwbare energie moeten in de plaats komen om zich geopolitiek te positioneren.
- Een focus op een nieuwe industriële strategie, op handel en innovatie in hernieuwbare

energietechnologieën moeten Europese landen en ondernemingen steun geven.

- Europa moet werk maken van een eerlijke energietransitie voor landen en regio's die nu nog afhankelijk zijn van fossiele brandstoffen. Dat moet ze niet alleen intern doen, ze moet ook andere landen, zeker in Afrika, technische en financiële steun verlenen om toegang te krijgen tot klimaatneutrale bronnen en technologie.
- De EU moet diplomatieke steun verlenen aan olie- en aardgasbedrijven om snel hun businessmodel om te gooien van fossiele bronnen naar hernieuwbaar.
- Het principe van 'energiebesparing eerst' moet geïntegreerd worden in alle externe relaties van de EU en de lidstaten, zeker in het beleid rond externe infrastructuur en investeringen.
- De EU moet actief pleiten voor investeringscriteria bij multilaterale ontwikkelings- en investeringsbanken die rekening houden met de doelen van het Parijs-akkoord. Zo moeten investeringen in aardgasprojecten steeds vergeleken worden met alternatieven in energie-efficiëntie en hernieuwbare energie.
- De EU moet werk maken van sterke elektriciteitsinterconnectie met buurlanden en de ontwikkeling van grootschalige hernieuwbare energie en opslag in omliggende regio's ondersteunen.
- Europa heeft belang bij een duurzame aanvoerketen voor kritische grondstoffen voor de energietransitie zoals kobalt, lithium, grafiet en nikkel.
- De EU dient de strategische energierelaties met Rusland en andere sleutelleveranciers zoals Algerije te evalueren bij die omslag naar een klimaatneutrale samenleving.

En in Vlaanderen?

Ook België en Vlaanderen moeten hun diplomatieke beleid heroriënteren. Fluxys organiseerde in 2015 nog een lobby-evenement in Hertoginnedal met meer dan 120 diplomaten, Europese functionarissen, Belgische politici en Azerbeidzjaanse vips als glijmiddel voor het totstandkomen van de Trans-Adriatische pijpleiding. Die focus moet anders. We zien onze politici liever op een evenement met Nederland, Denemarken en het VK om te praten over een groot gezamenlijk windmolenpark in de Noordzee, bijvoorbeeld.

Meer over de route naar een klimaatneutrale EU in 2050 lees je in [deze paper](#) van E3G

BOND BETER LEEFMILIEU

Tweekerkenstraat 47 - 1000 Brussel - Tel: +32 2 282 17 27 - bondbeterleefmilieu.be